

UNIVERZITA KARLOVA
Pedagogická fakulta
Katedra biologie a environmentálních studií

HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(Posudek oponentky)

Předložila studentka: Marie Vaňková

Název: Využití zahrad Pražského hradu ve výuce přírodopisu na základních školách

Oponentka: Dagmar Říhová, KBES PedF

1. CÍLE A HYPOTÉZY

Autorka si stanovila pět jasných a ambiciózních cílů:

- charakterizovat zahrady Pražského hradu z pohledu historie a botaniky
- zmapovat vegetaci zahrad Pražského hradu
- navrhnout exkursi do zahrad Pražského hradu
- realizovat pedagogický výzkum formou dotazníkového šetření
- vytvořit didaktické materiály k navržené exkursi

První, čtvrtý a pátý cíl byly beze zbytku splněny. Druhý cíl byl splněn netradičním způsobem: autorka sepsala seznam místních očíslovaných dřevin (některé dřeviny v zahradách Hradu mají číslo a popisnou tabulku), jiné však na zřetel nebrala. Z mého pohledu je proto tento cíl splněn pouze částečně (také proto, že „vegetace“ neznamená jen dřeviny). Exkursní návrh je spíš zamyšlením nad jednotlivými podstatnými body pro uspořádání exkurse a proto se z mého úhlu pohledu rovněž jedná o splnění částečné.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ A FORMÁLNÍ ÚPRAVA

Práce v celkové délce 121 stran obsahuje všechny předepsané náležitosti a je úpravně formátována. Je částečně rešeršního charakteru, navíc obsahuje výsledky dotazníkového šetření a vlastní didaktické materiály – pracovní listy k exkursi. Anglická verze abstraktu je psána atypickou Czenglish, která ukazuje na to, že jej autorka sama přeložila. Toho si nesmírně cením! Text práce je téměř chyb prostý a obsahuje minimum překlepů (plurál jména „rys“; doporučuji doplnit chybějící sloveso na str. 44 – klíčová věta bez něj nedává smysl: „*Připravené didaktické materiály přesně určený věk žáků či ročník.*“).

Autorka používá dvě různé citační normy. Jednu pro tištěné texty (u kterých seznam použité literatury koreluje s pracemi uvedenými v textu; ve dvou případech (Bašeová 1991 a Jeřábek 2021) chybí spoluautoři a u několika dalších citací (Fryč a kol. 2000 a Pavlasová a kol. 2015) chybí v seznamu spoluautoři), druhý pro www.stránky. Způsob citací www stránek není vhodný a doporučuji je citovat stejným způsobem jako tištěné zdroje. Jméno jednoho z autorů (pana Chrásky) je v textu zkomoleno. U vícečetných citací téhož autora (Lukešovy články z roku 2012) doporučuji použít písmenkovou konvenci konsistentně (tedy jak v textu, tak v seznamu literatury) a tradičním způsobem: Lukeš 2012A, Lukeš 2012B atd.

V textu chybí odkazy na obrázky, což je škoda: obrázky jsou povětšinou povedené autorské fotografie a jejich popisky jsou správně uvedeny.

Souhlasím s autorkou, že 126 respondentů dotazníkového šetření je dostatečný počet; líbí se mi i jednoduché a přehledné zpracování získaných dat. Je rovněž chvályhodné, že provedla dotazníkové šetření před vypracováním praktické části práce. Dotazník samotný však nebyl validován, což je škoda: jednotlivé položky byly formulovány velmi obecně. Nelze z nich tedy vyvodit specifické požadavky vyučujících na „exkursi na klíč do zahrad Pražského hradu“. Jediné, co se z dotazníku dá odvodit, je, že čeští učitelé jsou povětšinou ženy, mladší kohorty jsou zastoupeny méně, a učitelé uvítají návrh exkurse a pracovní listy pro návštěvu areálu Pražského hradu.

Diskuse není diskusí, společně se závěrem se jedná o subjektivní autorské zhodnocení provedené práce. Přitom by bylo možné alespoň jednoduše diskutovat vybrané zjištěné výsledky dotazníkového šetření. Když už nic jiného, lze porovnat četnost věkových kohort a frekvenci pořádaných exkursí na oslovených školách (viz diplomová práce M. Humlové).

3. KOMENTÁŘ OPONENTKY

Diplomová práce Marie Vaňkové působí ambivalentním dojmem. Je pečlivě sepsána a velmi úpravně formátována, doplněná krásnými autorskými obrázky. Rešeršní části jsou detailně, obsáhle a zajímavě sepsány; některé části jsou nečekaně drsně vtipné (...*krátkou dobu zde byl chován i tygr. Do doby než v roce 1661 zabil svého hlídače...*).

Při provádění dotazníkového šetření autorka projevila neobvyklé odhodlání a odvahu: v době první koronavirové vlny na jaře 2020 oslovila všechny školy v Praze a středních Čechách, celkově 700 adresátů. Obdivuji, že v tak složitých podmínkách získala skoro 130 navrácených dotazníků! Ale dotazník, který rozesílala, nebyl podle uvedené metodiky nijak validován a byl velmi obecně zadán. Je deklarováno, že praktická část práce z něj vychází. Jenže výsledkem dotazníku (z mého úhlu pohledu) bylo jen konstatování, že učitele potěší vznik návrhu na exkursi do zahrad Pražského hradu s příslušejícími pracovními listy.

Návrh samotné exkurse je spíš zamyšlením nad tím, jak správně udělat exkursi podle jednotlivých bodů z publikace Pavlasové a kolegů (2015). Přiznávám, že jsem čekala „tradiční“ exkursi na klíč a uvedená forma mne překvapila. Je možné, že to bude fungovat daleko lépe než „tradiční“ návrhy; také je ale možné, že to některé čtenáře zaskočí (*Ajaj. Exkurse pozítří, a já si mám vymyslet vlastní trasu? Hrome...*).

Praktická část se sestává z deseti návrhů pracovních listů, využitelných při exkursích pro 6.–7. (9.) ročník ZŠ. Dva z listů – javorový sirup a porovnávání borovic a javorů – se mi velmi líbí. Ostatní však využívají „dřevní“ jednoduché metody – křížovky, osmisměrky, pobíhání po zahradě a dopisování jmen stromů k jejich číslům. Domnívám se, že takové úkoly lze zadat mnohem „exotičtěji“, akčněji a efektivněji; využít skupinovou práci a práci s mapou (místo listu č.1 uspořádat skupinkové mapování konkrétních úseků zahrady; jednotlivé skupinky by následně se „svými“ dřevinami seznamovaly ostatní); případně se zaměřit na konkrétní dřeviny (jako je tomu u listů č. 4 a 10). Nemyslím si, že je vhodné uchýlovat se k osmisměrkám a křížovkám více než jednou.

Domnívám se, že pracovní listy nenaplňují své záměry. Ke každému listu přísluší didaktický rozbor se zmíněnými dosaženými kompetencemi/znalostmi. Jeden z listů je zaměřen (mimo jiné) na hálkotvorný hmyz. V jeho textu se píše „*Samička žlabatky klade vajíčka na spodní část listu, obvykle přímo do žilnatiny – přímo ke zdroji živin. Postupně vznikají duběnky – jako úkryt pro vývoj žlabatky.*“ Tohle konstatování ale nijak nepomůže se znalostí životního cyklu hálkotvorného hmyzu, což je jeden z cílů pracovního listu. (Tento pracovní list a úkol je dosti diskutabilní sám o sobě. Za to, že návštěvníci v zahradách najdou listy napadené svraštělkou a s minami klíněk bych dala ruku do autoklávu. Za to, že si uživatelé pracovního listu tyhle dva parazity zafixují jako „hálkotvorné“ však možná též...)

Jakkoliv mám k práci výhrady, z textu je zřejmé, že téma je autorce nesmírně blízké a zpracovala jej velmi pečlivě a obsáhle. Navíc projevila obrovskou cílevědomost při oslovování respondentů dotazníkového šetření. Práce splňuje nároky kladené na KBES na závěrečné práce a proto ji doporučuji k obhajobě. Vznáším dva dotazy, o jejichž zodpovězení autorku prosím.

4. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ

Jak probíhá validace dotazníku před jeho „veřejným“ použitím?

V pracovním listu č. 8 jsou zmíněny různé typy barviv, způsobujících zabarvení (podzimních) listů. Existuje nějaké jednoduché pravidlo či test, jak od sebe v terénu rychle a spolehlivě poznat zabarvení způsobené karotenoidy a anthokyany?

5. NAVRHOVANÉ ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ

Práci doporučuji k obhajobě.